

TELEMARK
FYLKESKOMMUNE

KULTURHISTORISK REGISTRERING

Hjartdal kommune
Sauland kraftverk

GNR54 M.FL., BNR. 2 M.FL.

Figur 1. Inntak Vesleåa, Hjartdal kommune

RAPPORT FRA KULTURHISTORISK BEFARING/REGISTRERING

Navn på sak:	Sauland kraftverk		
Saksnummer:	10/5611		
Kommune:	Hjartdal		
Gårdsnavn:			
Gårdsnummer/Bruk snummer:	54/2; 58/2; 58/12; 61/4; 61/5; 62/4; 63/7; 63/8; 65/3; 65/6; 65/9; 66/1; 68/1; 72/1; 72/2, 74/1; 74/2; 77/1, 77/3; 77/4; 79/2; 79/5; 84/14		
Tiltakshaver:	Skagerak Kraft AS		
Adresse:	Postboks 80, 3901 Porsgrunn		
Registrering utført:	3.10-17.10.2011	Av:	Ulrike Töpfer
Rapport utført:	14.+19.+24.10.2011	Av:	Ulrike Töpfer
Metode:	Maskinell sjakting	☒	
	Overflateregistrering	☒	
	Prøvestikking	☒	
	Metallsøk	☐	
		<i>Kulturminnetype</i>	<i>Askeladden id.</i>
Autom. fredete kulturminner i området:	Fangstlokalitet	ID: 148278	
Nyere tids kulturminner i området:	Husmannsplass Husmannsplass Hustuft	ID: 148286 ID: 148285 ID: 13967	
Naturvitenskaplige prøver (¹⁴ C):			
Faglige konklusjoner:			
☐ Planen er <u>ikke</u> i konflikt med kulturminner			
Automatisk fredete kulturminner		Nyeretids kulturminner	
☒ Planen er i konflikt		☐ Planen er i konflikt	
Antall dagsverk:	For- og etterarbeid: 3 dager; feltarbeid 9 dager		
Merknader:			

BAKGRUNN OG SAMMENDRAG	3
BEGREPENE KULTURMINNE/KULTURMILJØ OG GRUNNLAGET FOR REGISTRERING.....	3
Datering	4
STRATEGI OG METODE	4
OMRÅDET	5
UNDERSØKELSEN.....	21
Automatisk fredete kulturminner	21
Nyere tids kulturminner	23
KONKLUSJON	23

Bakgrunn og sammendrag

I forbindelse med konsesjonssøknad for ny kraftverk i Sauland, Hjartdal kommune ble det ansett som nødvendig med en kulturhistorisk undersøkelse.

Plan for Sauland kraftverk omfatter flere inntak, tippområder, anlegg og et friluftsområde. I tillegg kommer tilførselsveier som enten må utbedres eller bygges ny. Planområdet ligger i Hjartdal kommune og fordeler seg over et større areal (se kart 3).

Planområdet ble undersøkt ved hjelp av overflaterregistrering, prøvestikking og maskinell sjakting. Det ble registrert et automatisk fredet kulturminne i form av et fangstanlegg (ID 148278). I tillegg ble det registrert to nyere tids kulturminner som ikke er fredet.

Begrepene kulturminne/kulturmiljø og grunnlaget for registrering

Kulturminner er alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, inkludert lokaliteter som det er knyttet historiske hendelser, tro eller tradisjoner til. Med *kulturmiljø* menes områder der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. I forvaltning av kulturminner og i kulturminneloven skilles det mellom *automatisk fredete kulturminner* og *kulturminner fra nyere tid*.

Kulturminneloven av 1978 inneholder en til dels omfattende og detaljert opplisting av kulturminner som er automatisk fredete i henhold til loven, jf. § 4. Dette er kulturminner som er beskyttet på grunn av sin høye alder. I utgangspunktet dreier det seg om alle kulturminner fra forhistorisk tid og middelalder, hvilket vil si at de er eldre enn reformasjonen (fra før 1537). Loven inneholder også bestemmelser knyttet til skipsfunn. Dette er Norsk Maritimt museums ansvarsområde, og slike kulturminner omtales dermed ikke i denne rapporten. Kulturminneloven omfatter dessuten samiske kulturminner, men slike er til nå ikke registrert i Telemark.

De kulturminnene vi registrerer flest av er spor etter forhistorisk bosetning, dyrking og jernutvinning. Bosetningsspor finnes fra alle perioder, og kan omfatte alt fra steinredskaper til ildsteder, og fra tydelige tufter til avtrykkene etter stolper som en gang har båret et hustak. Spor etter forhistorisk dyrking kan være rydningsrøyser, og i enkelte tilfeller merker etter arden som ble brukt. Rester etter jernutvinning finnes oftest i form av kullgroper, det vil si groper laget for å fremstille kull til ovnene. En kan også finne tuften hvor selve ovnen sto, eller slagghaugene. I tillegg til dette registreres det gravminner, fangstanlegg, helleristninger og andre typer kulturminner.

En fullstendig oversikt over automatisk fredete kulturminner vil aldri kunne foreligge. En regner med at kun omtrent 10% av kulturminnene er kjent. De øvrige er usynlige eller vanskelige å se på markoverflaten, eller bare ikke registrert.

En del av de automatisk fredete kulturminnene som er registrert er innarbeidet og kartfestet på Økonomisk Kartverk. Disse er markert med symbolet R. Også i andre kartverk og kartdata er kulturminner representert. I Riksantikvarens kulturminnedatabase, Askeladden (<http://askeladden.ra.no/sok/>), er også en rekke kulturminner lagt inn og er søkbare. Denne tjenesten er enda ikke gjort offentlig tilgjengelig, men kommuneadministrasjonene har tilgang. En forenklet, men offentlig tilgjengelig, versjon av denne basen er tilgjengelig på <http://www.kulturminnesok.no/>.

Siden en fullstendig kartfesting og registrering av automatisk fredete kulturminner ikke finnes, er en i offentlig forvaltning og arealplanlegging avhengig av selv å hente ut all tilgjengelig informasjon om kulturminner for å oppfylle de lovpålagte oppgavene som ligger i kulturminneloven. Dette innebærer i de fleste tilfeller at det regionale kulturminnevernet må ut og undersøke områder som berøres av reguleringsplaner, byggeplaner og lignende. Dersom det blir registrert automatisk fredete kulturminner innenfor plangrensene, vil disse vanligvis bli regulert til *hensynssoner*. Om det ikke er mulig å ivareta

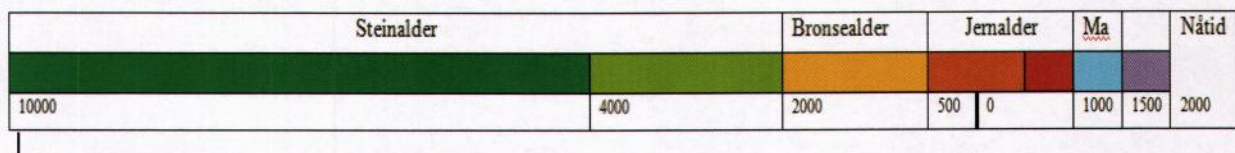
kulturminnene på en god måte innenfor planen, er det mulig å søke om dispensasjon fra kulturminneloven. Dersom en slik dispensasjon fra kulturminneloven blir innvilget, forutsetter lovens § 10 at tiltakshaver dekker utgiftene til de nødvendige arkeologiske utgravinger.

Kulturminner fra nyere tid er slike som er fra tiden etter 1536. Disse kulturminnene kan ha mer eller mindre stor verneverdi, men er i utgangspunktet ikke automatisk fredet. De kan vedtaksfredes etter §§ 15, 19 og 20 i kulturminneloven, eller reguleres til bevaring. I det såkalte SEFRAK-registeret er kulturminner fra før 1900 registrert (hovedsakelig stående bygninger), samt enkelte yngre kulturminner.

DATERING

Det finnes ulike metoder for å aldersbestemme et kulturminne. I mange tilfeller er det nok å sammenligne med andre kjente kulturminner, ettersom det etter hvert er utarbeidet gode oversikter over kulturminnetyper fra ulike perioder av forhistorien. I andre tilfeller dateres funn ved hjelp av C14-metoden; det vil si naturvitenskapelige analyser av kullprøver som er tatt ut under feltarbeidet.

Figur 1 viser vanlige betegnelser på arkeologiske perioder, og varigheten av dem.

Figur 1: Hovedperiodene fra istidens slutt og fram til nyere tid.

Strategi og metode

Registreringene ble utført ved hjelp av følgende metoder:

Visuell overflaterregistrering er å gjennomse et område for kulturminner som er synlige på overflaten, som for eksempel tufter, gravrøyser og kullgroper. Dette blir gjort ved at en arbeider seg systematisk gjennom det aktuelle området.

Prøvestikking med spade benyttes først og fremst for å søke etter steinalderbosetninger. Metoden går ut på å åpne et hull på ca 40 x 40 cm (størrelsen kan variere) og grave ned til steril/uberørt grunn. Massene blir såldet i såld med 4 mm maskevidde, helst med bruk av vann, slik at eventuelle funn blir fanget opp.

Maskinell sjakting går ut på å bruke gravemaskin til å fjerne matjordlaget, og slik avdekke eventuelle spor etter forhistorisk aktivitet i undergrunnen. Slike spor kan være stolpehull og veggriller etter huskonstruksjoner, ulike typer nedgravinger som graver, kokegroper og ildsteder, ards spor etter tidlig pløying, eller rester av kulturlag. Strukturene vil oftest avtegne seg som mørke pletter i den lysere undergrunnen. For å kunne avgjøre hva slags strukturer det er snakk om blir det enkelte ganger gravd snitt igjennom dem, slik at det er mulig å studere nedgravingsprofil.

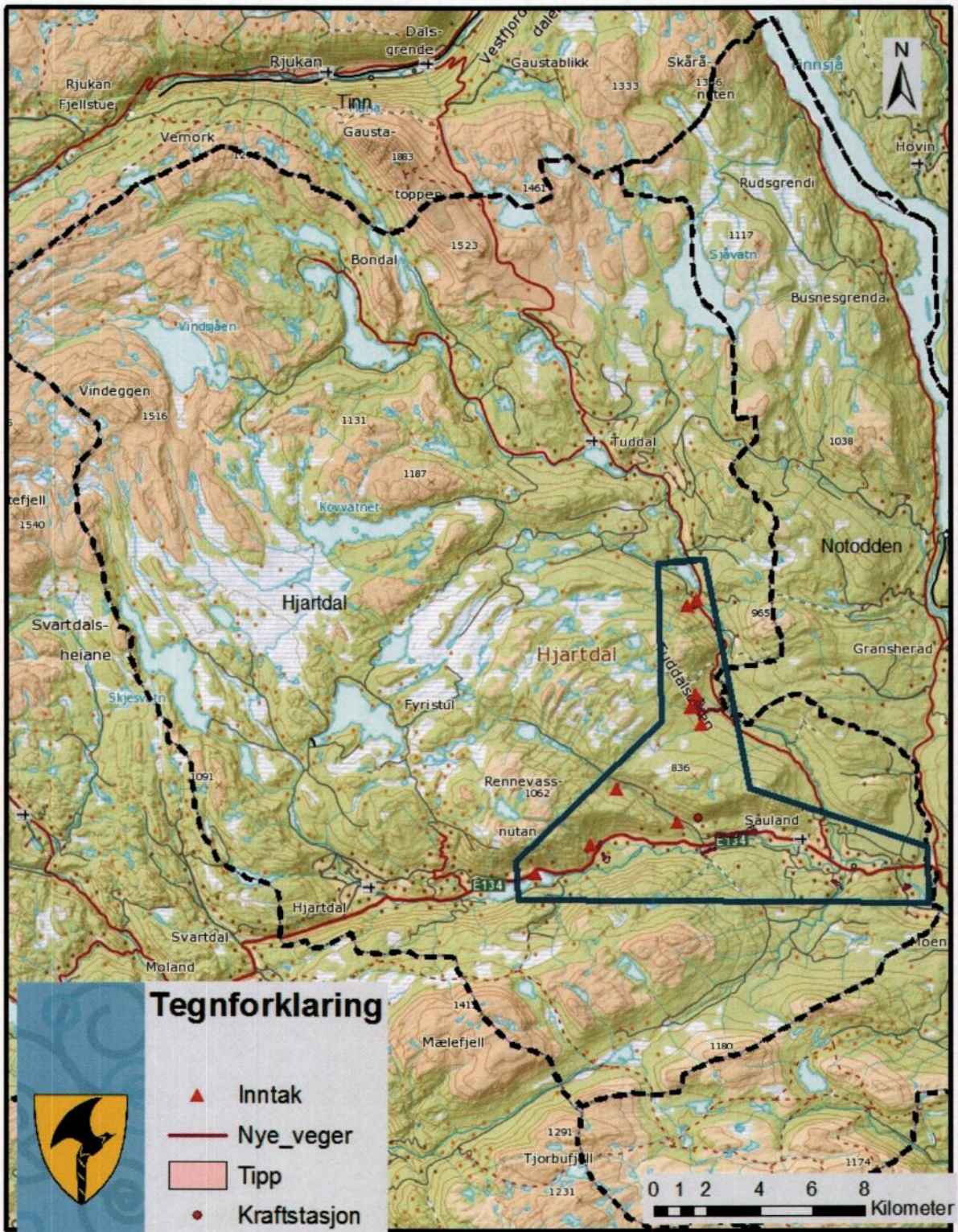
Området

Planområdet ligger i Hjartdal kommune (se kart 1 og 2). Ettersom planområdet omfatter flere plasseringer, ble det inndelt i flere delområder (se kart 3).

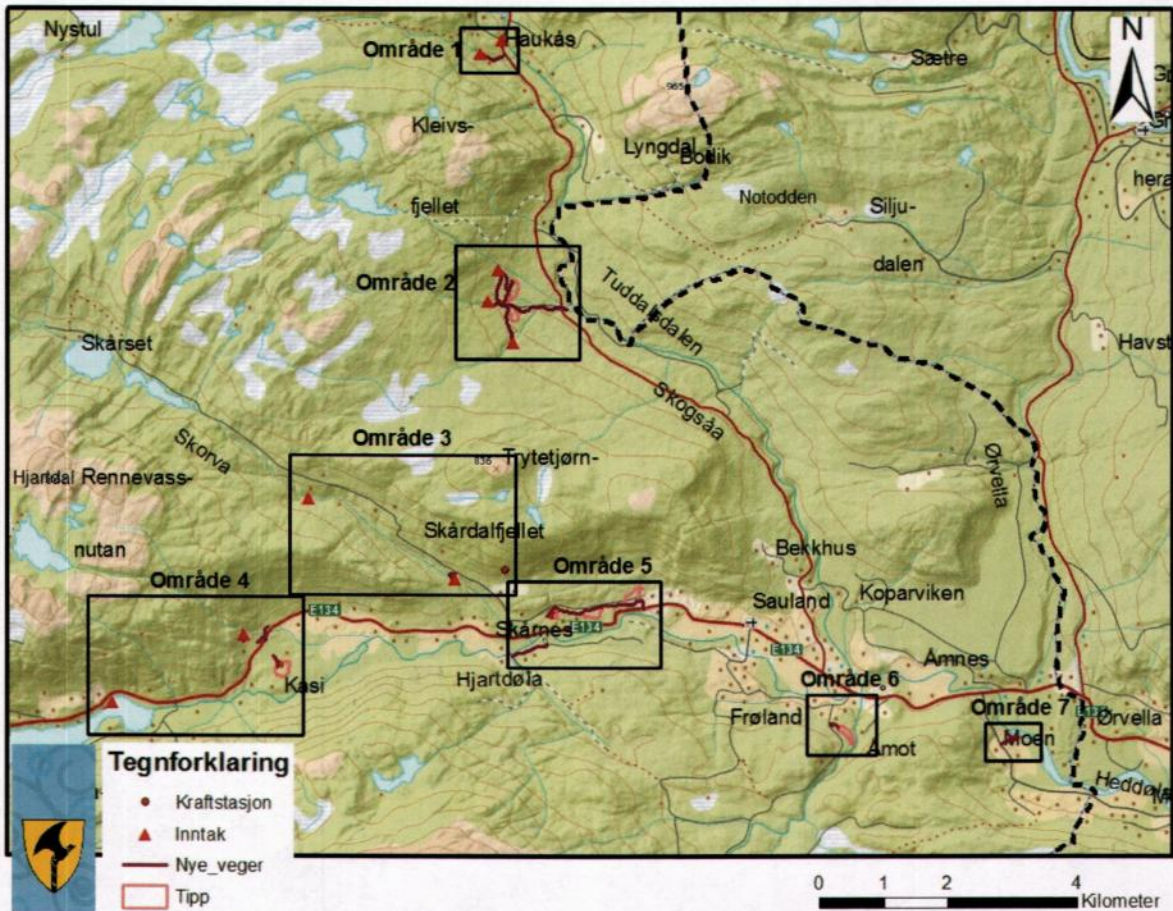
For en bedre oversikt blir hvert delområde beskrevet hver for seg ettersom terreng, vegetasjon og potensial for funn av kulturminner er forskjellig for disse.

Kart 1 – Planrådets plassering i Telemark fylke

Kart 2 – Planområdene i Hjørdal kommune

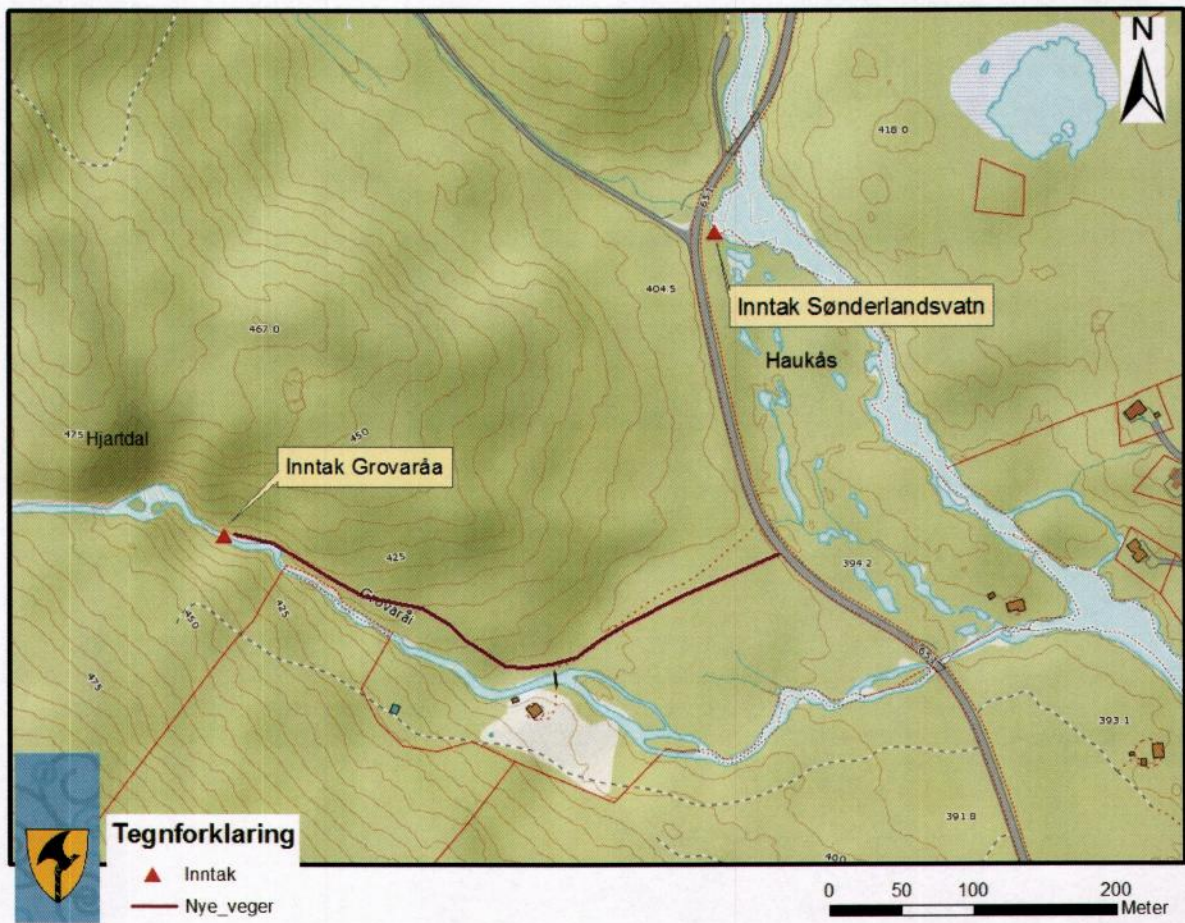
Kart 3 – Delområder av Sauland kraftverk

Område 1

Området 1 omfatter to inntak (Grovaråa og Sønderlandsvatn) i tillegg til planlagt tilførselsvei til Grovaråa inntaket (se kart 4).

Inntaket Sønderlandsvatn er planlagt med en beliggenhet ved fylkesvei 651. Her er det kjent at det ligger rester etter en fløtningskonstruksjon. Skagerak Energi informerer at disse skal bevares og fremheves ved utarbeiding av inntaket. Området for inntaket fremstår som lite potensielt for funn av kulturminner. Mange løse stein i forskjellige størrelser ligger ved vannkanten. Videre består området av grunnfjell med et tynt lag av løsmasser (se bilde 1 og 2).

Inntaket Grovaråa ligger omtrent 400m sørvest fra Sønderlandsvatn og skal knyttes til fylkesvei 651 ved hjelp av en ny vei. Inntaket ligger ved Grovaråi og området karakteriseres av bratte fjellsider på begge sider. Mange løsblokker og rasmasser ligger ved det planlagte inntaket slik at det er lite potensial for funn av kulturminner (se bilde 3). Ved fylkesvei 651 og noen hundre meter vestover eksisterer en dårlig vedlikeholdt skogsvei der ny vei planlegges. Her ligger flere moderne rydningsrøysere, antakelig i forbindelse med bygging av eksisterende skogsvei (se bilde 4). Videre er området svært kupert og kjennetegnes av lite løsmasser på bratt grunnfjell.

Kart 4 – Området 1 med inntak Sønderlandsvatn og Grovaråa

Bilde 1 – Inntak Sønderlandsvatn

Bilde 2 – Området ved inntak Sønderlandsvatn

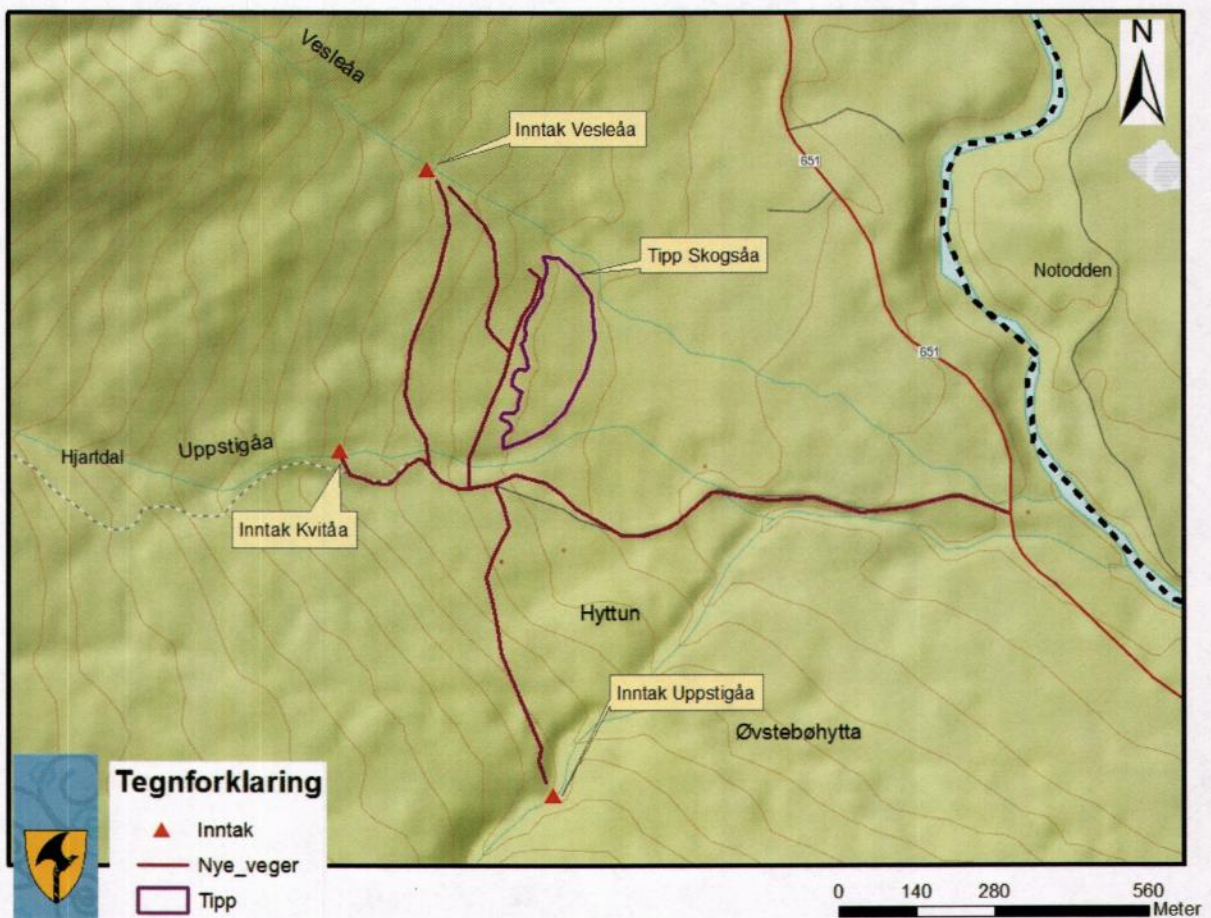
Bilde 3 – Inntak Grovaråa

Bilde 4 – Rydningsrøys ved planlagt ny vei

Område 2

Område 2 omfatter tre inntak (Vesleåa, Kvitåa og Uppstigåa) i tillegg til tilførselsveier til disse. Videre er det planlagt et tippområde (Skogsåa) her. Området er knyttet til fylkesvei 651 ved en eksisterende skogsvei av delvis god standard (se kart 5).

Kart 5 – Området 2 med inntak Vesleåa, Kvitåa og Uppstigåa og tipp Skogsåa

De tre inntakene kjennetegnes av sin beliggenhet ved små fosser omgitt av bratte fjellsider. Terrenget rundt inntakene Vesleåa og Kvitåa fremstår som småkupert skog, delvis med åpne og gressbevokste flater (se bilde 5). Terrenget rundt inntak Uppstigåa er kjennetegnet av delvis svært bratt terreng med tett furuvegetasjon. Her eksisterer flere mindre skogsveier. Øst fra planlagt tilførselsvei til dette inntaket ligger flere rydningsrøyser (se bilde 6) som antakelig hører til en gammel husmannsplass.

Bilde 5 – Inntak Vesleåa

Bilde 6 – Rydningsrøys øst fra tilførselsvei

Tippområdet Skogsåa utgjør en stor åpen hogstflate med en stripe mosebevokst fjell i nordvestlig del og litt skog i nordvestlig del. Området er godt oversiktlig etter hogging. Det ble lagt vekt på å påvise mulig kulturminner etter kullfremstilling men ingen funn ble gjort.

Område 3

Område 3 omfatter to inntak (Øvre og Nedre Skorva) i tillegg til tilførselsvei. Videre er det planlagt kraftstasjon her. Området knyttes til E 134 ved en grusvei som fører til Skårsetvatnet.

Øvre inntak Skorva ligger sør for gården Listul og det er svært stupende terreng som kjennetegner området. Det er vanskelig å komme til selveste inntaket ettersom fjellveggen ved Skorva er meget bratt. Nedre inntak Skorva er mindre vanskelig å komme til og deler av planlagt ny vei er en allerede eksisterende traktorslepe (se bilde 7). Flere store løsblokker og rasmasser kjennetegner terrenget. Ved inntaket er en beverdam synlig (se bilde 8).

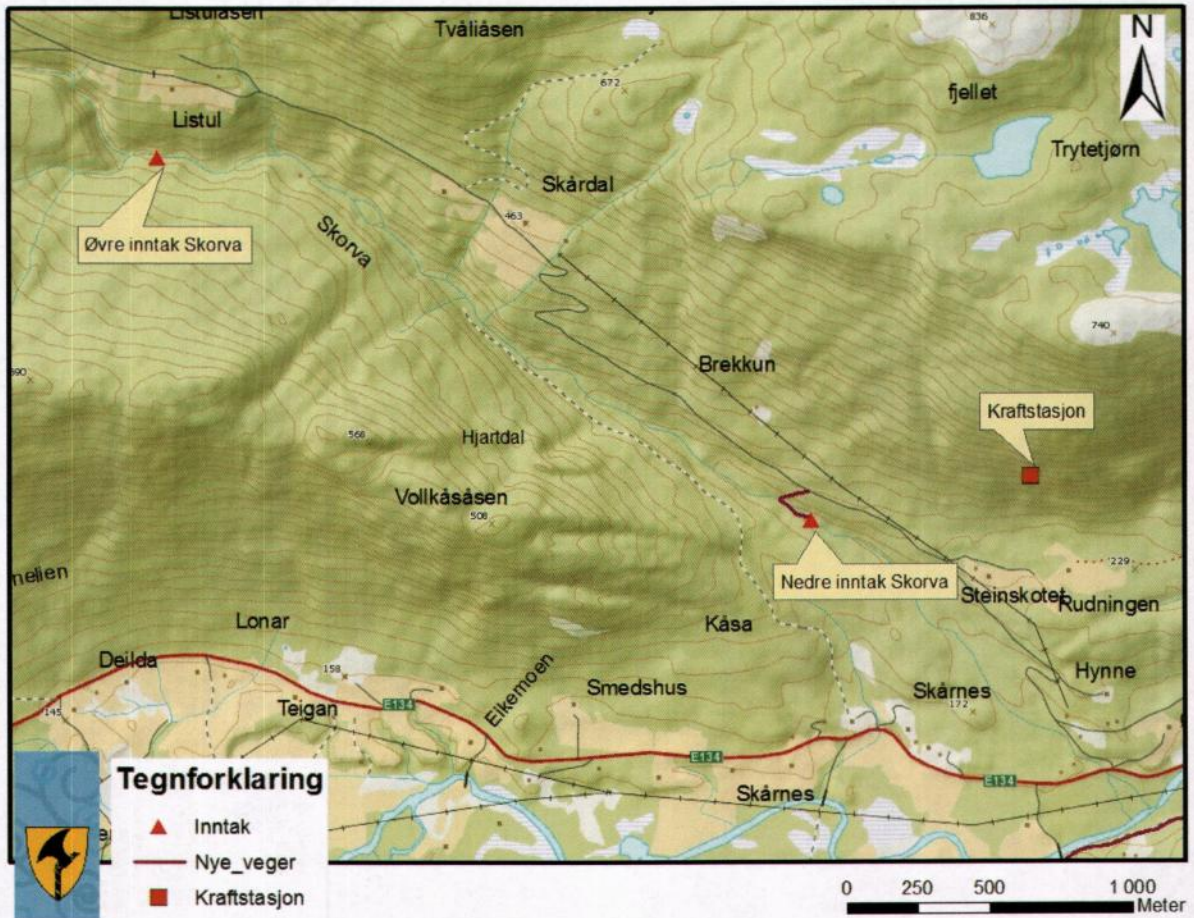
Potensialet for funn av kulturminner her er lite ettersom terrenget er for bratt og det finnes for lite løsmasser ved inntakene.

Bilde 7 – Traktorslepe, nedre inntak Skorva

Bilde 8 – Området ved nedre inntak Skorva

Kart 6 – Området 3 med øvre og nedre inntak Skorva og Kraftstasjon

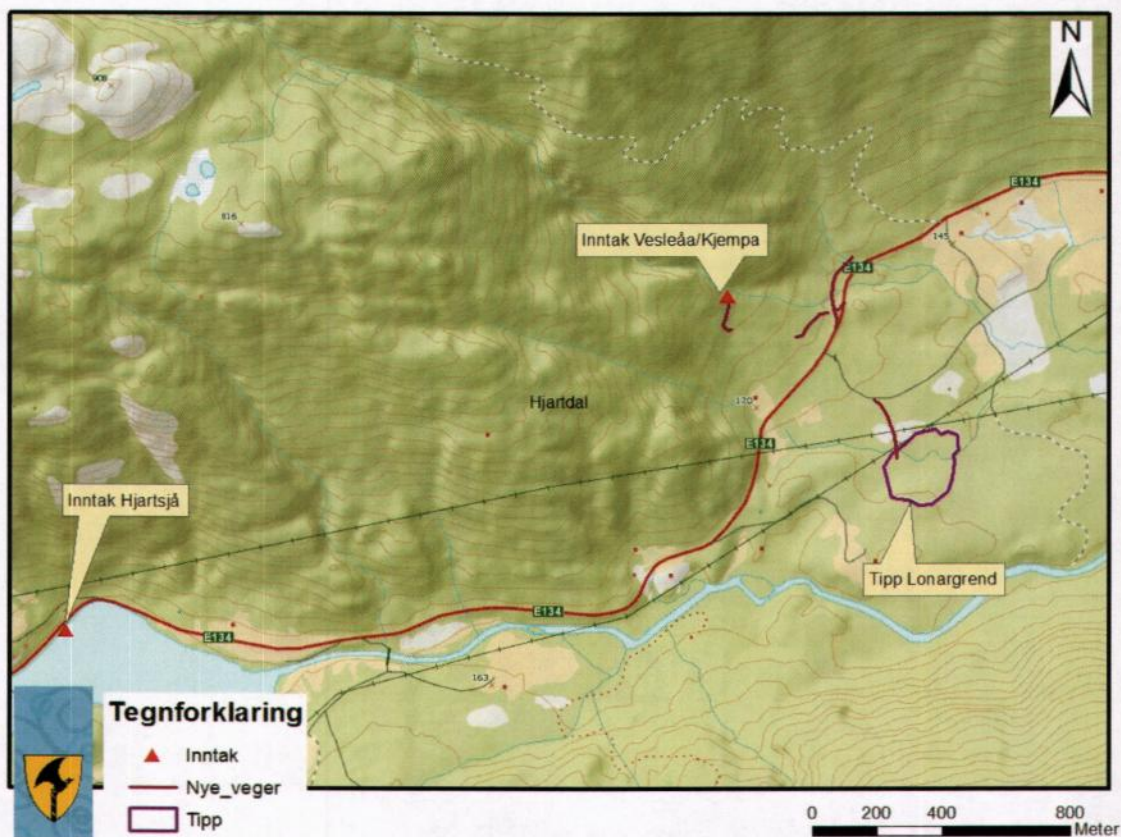
Området for planlagt kraftstasjon er preget av kraftig stigning mot nord før man treffer på en nærmere vertikal fjellvegg. Det var umulig å komme til den planlagte plasseringen til kraftstasjonen. Området har dessuten svært lite potensial for funn av kulturminner (se bilde 9).

Bilde 9 – Bratt terreng i området for planlagt kraftstasjon

Område 4

Område 4 omfatter to inntak (Hjartsjø og Vesleåa/Kjempa) i tillegg til flere tilførselsveier. Videre er det planlagt et tippområde (Lonargrend). Skagerak Energi informerer at det kjennes til rydningsrøyser i tippområdet.

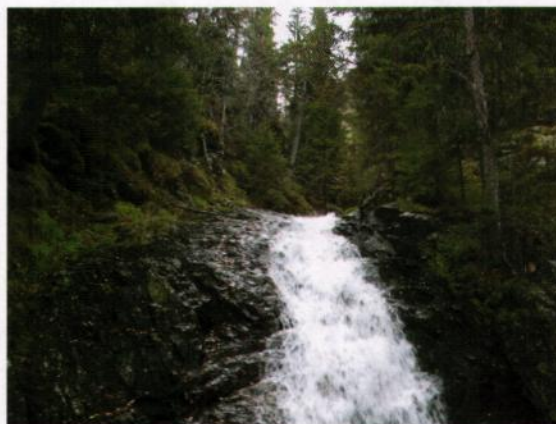

Kart 7 – Område 4 med inntakene Hjartsjø og Vesleåa/Kjempa og tippområdet Lonargrend

Inntak Hjartsjø ligger mellom Hjartsjøvatn og europavei 134. Her ligger en opptil 5 meter bred stripe med løsmasser hvor båter og andre gjenstander er plassert (se bilde 10). Inntak Vesleåa/Kjempa ligger bratt til og området rundt kjennetegnes av mange løsblokker og lite løsmasse (se bilde 11). De planlagte tilførselsveier ligger i skogbevokst terreng som er delvis kupert. En flate skiller seg fra det restlige området. Flaten ble undersøkt ved hjelp av prøvestikking, men ingen funn ble gjort.

Bilde 10 – Inntak Hjartsjø

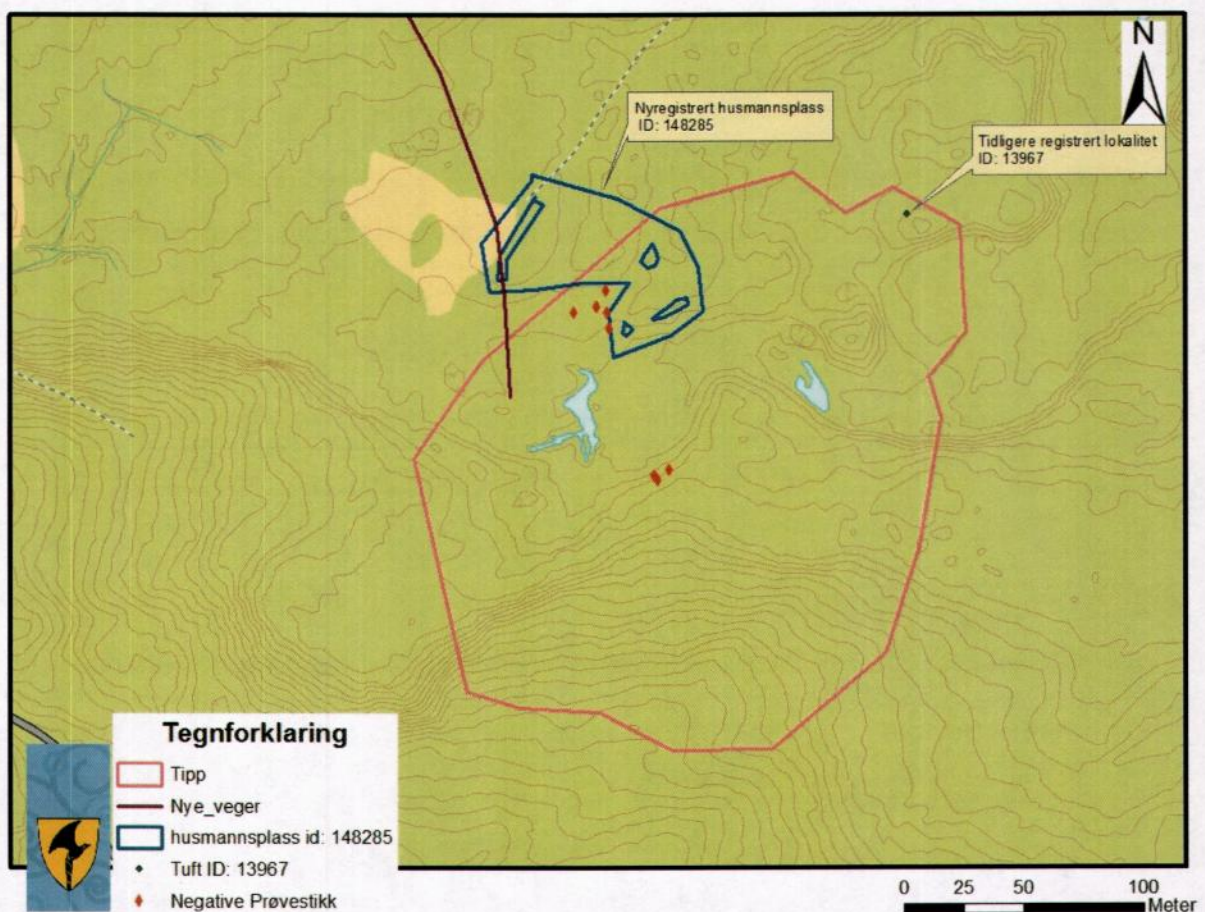

Bilde 11 – Inntak Vesleåa/Kjempa

Tippområdet Lonargrend fremstår som stort sett skogbevokst og småkupert. Den nordøstlige delen av området fremstår som en større hogstflate som etter kraftig nedbør virker svært fuktig og flere steder samles vann. Den sørlige halvdel er preget av tett skogsvegetasjon og flere flater med våtmark. Det ble funnet flere store rydningsrøyser og et langstrakt steingjerde (se bilde 12) i nordvestlig del av tippområdet. Røysene og steingjerdet ble innmålt med håndholdt GPS og lagt inn i kulturminne-databasen Askeladden med ID: 148285. Disse kulturminner er av nyere tids dato og derfor ikke fredet. Det antas at denne lokaliteten hører sammen med eksisterende lokalitet ID: 13967 som ligger 90 meter vest for den nyregistrerte husmannsplassen (se bilde 13). Lokaliteten består av en rektangulær hustuft med tørrmurt grunnmur og jordkjeller.

Videre ble to flater ansett som potensielt for funn fra steinalder og derfor undersøkt med prøvestikking (se bilde 14 og 15). Det ble derimot ikke gjort funn.

Plassering til nyregistrert ID: 148285 og tidligere registrert ID: 13967 i tillegg til utførte prøvestikk er synlig på kart 8. Beskrivelse av prøvestikk kan ses i tabell i vedlegg.

Kart 8 – Detaljkart for tippområdet Lonargrend med nyregistrert husmannsplass ID: 148285 som ikke er fredet

Bilde 12 – En av rydningsrøysene ved tippområdet
ID: 148285

Bilde 13 – Hustuft ID: 13967

Bilde 14 – Flate med prøvestikk, sørvest for
husmannsplass

Bilde 15 – Flate 2 med prøvestikk

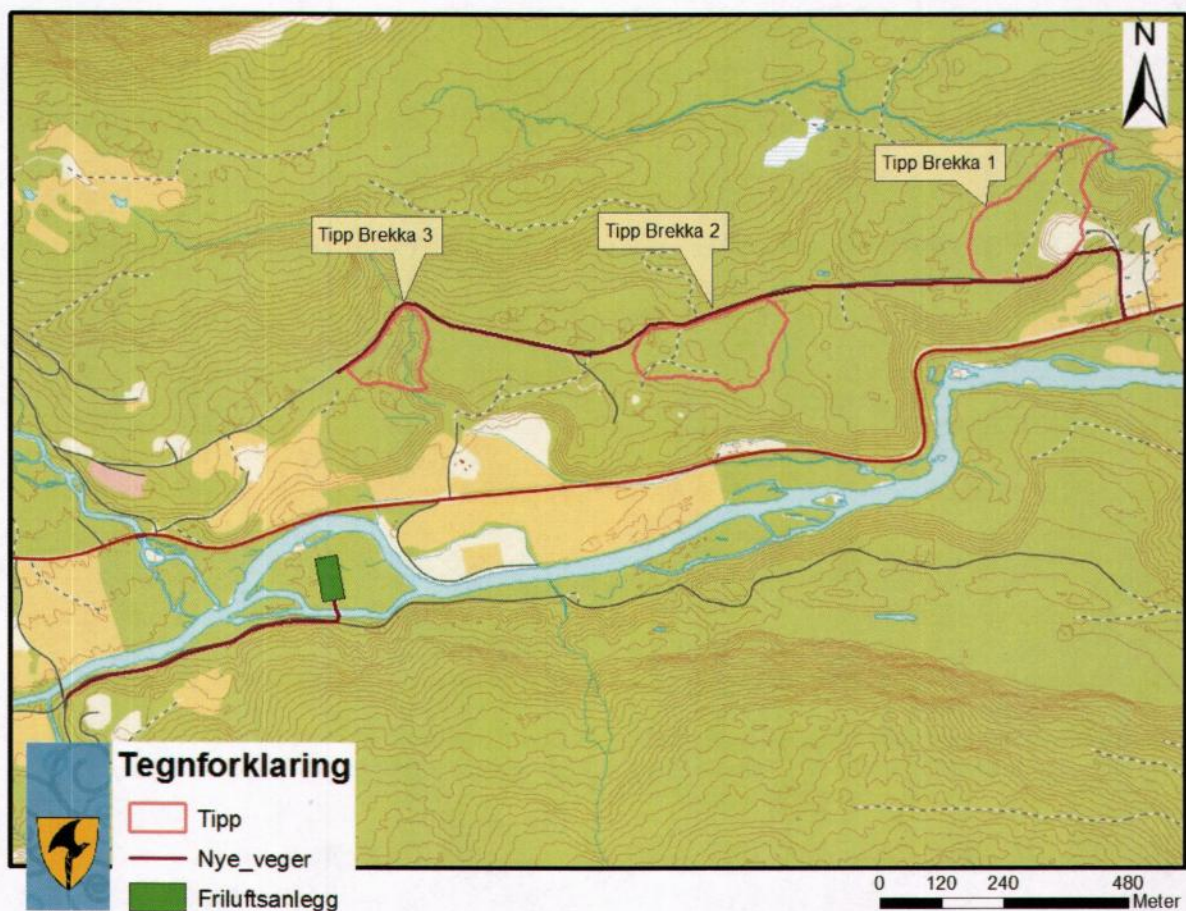
Område 5

Område 5 består av et friluftsområde og tre tippområder (Brekka 1-3) med tilførselsveier (se kart 9). Skagerak Energi AS informerer at tilførselsvei til friluftsområde ble endret og skal plasseres slik at eksisterende veier brukes.

Friluftsområdet kunne ikke undersøkes ettersom plasseringen ligger på en øy i elven Hjartdøla (se bilde 16).

Bilde 16 – Øy med planlagt plassering for friluftsområde

Kart 9 – Område 5 med tippområdene Brekka 1-3 og friluftsområdet

Tippområdet Brekka 1 fremstår som en stor, oversiktlig flate med tynt furuskogvegetasjon (se bilde 17). I vestkanten ligger et tidligere masseuttak, mens den nordligste delen av området kjennetegnes av svært bratt terreng. Flere godt vedlikeholdte skogsveier krysser flaten, og ved flere plasser står gamle biler eller annet avfall (se bilde 18). Det ble lagt vekt på å påvise mulige funn etter kullfremstilling, men ingen funn ble gjort.

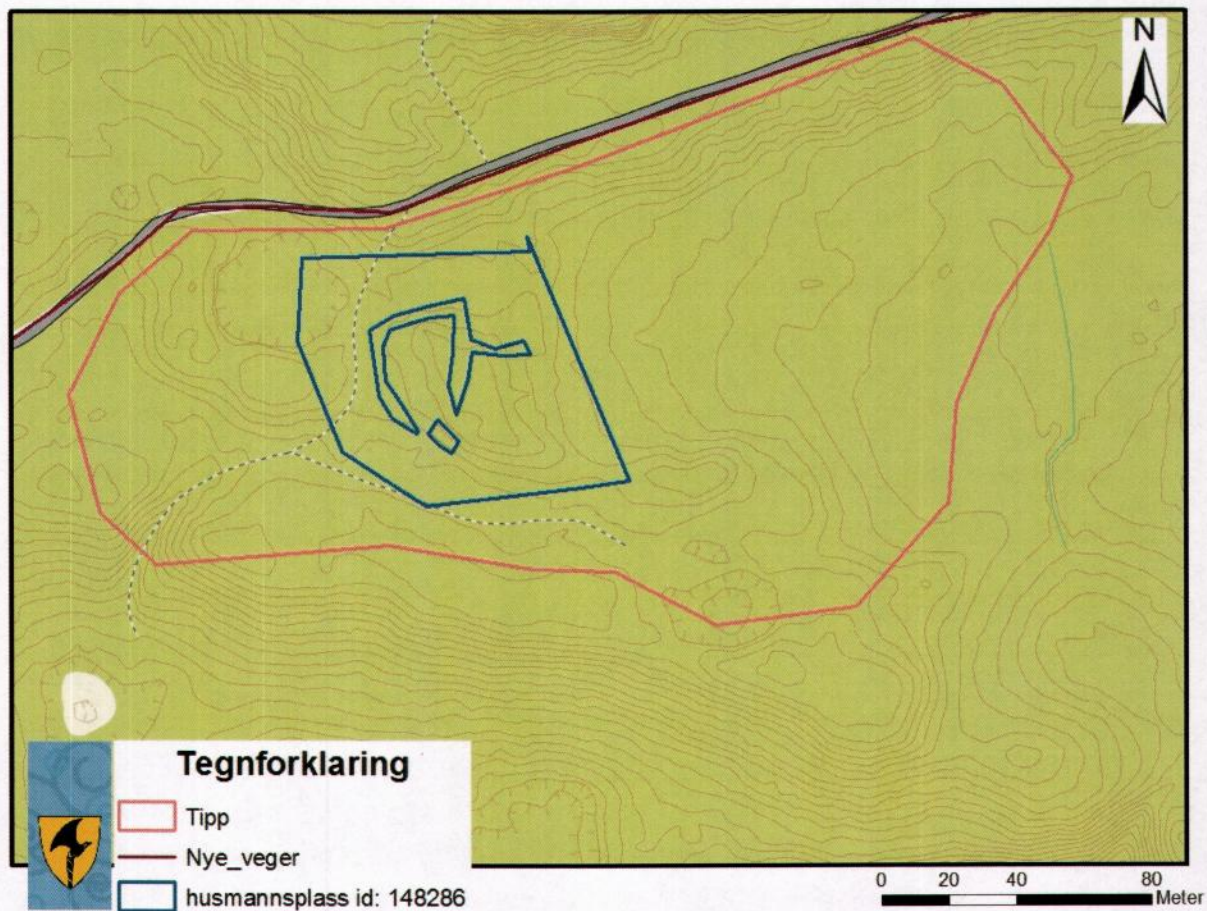

Bilde 17 – Tippområdet Brekka 1

Bilde 18 – Gammel bil i tippområdet Brekka 1

Tippområdet Brekka 2 består av en skogbevokst del i nordkanten som heller mot flaten i sør som utgjør største parten av området. Flaten er gressbevokst og virker ryddet (se bilde19 og 20). Antakelig ble flaten tidligere dyrket eller brukt som beitemark. På en forhøyning i midten av tippområdet ble en godt synlig hustuft samt et steingjerde og rydningrøyser funnet. Disse kulturminner er ikke fredet. De ble innmålt med håndholdt GPS og lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden med ID: 148286 (se kart 10).

Kart 10 – Detaljkart tippområdet Brekka 2 med husmannsplass ID: 148286

Bilde 19 – Tippområdet Brekka 2, flaten

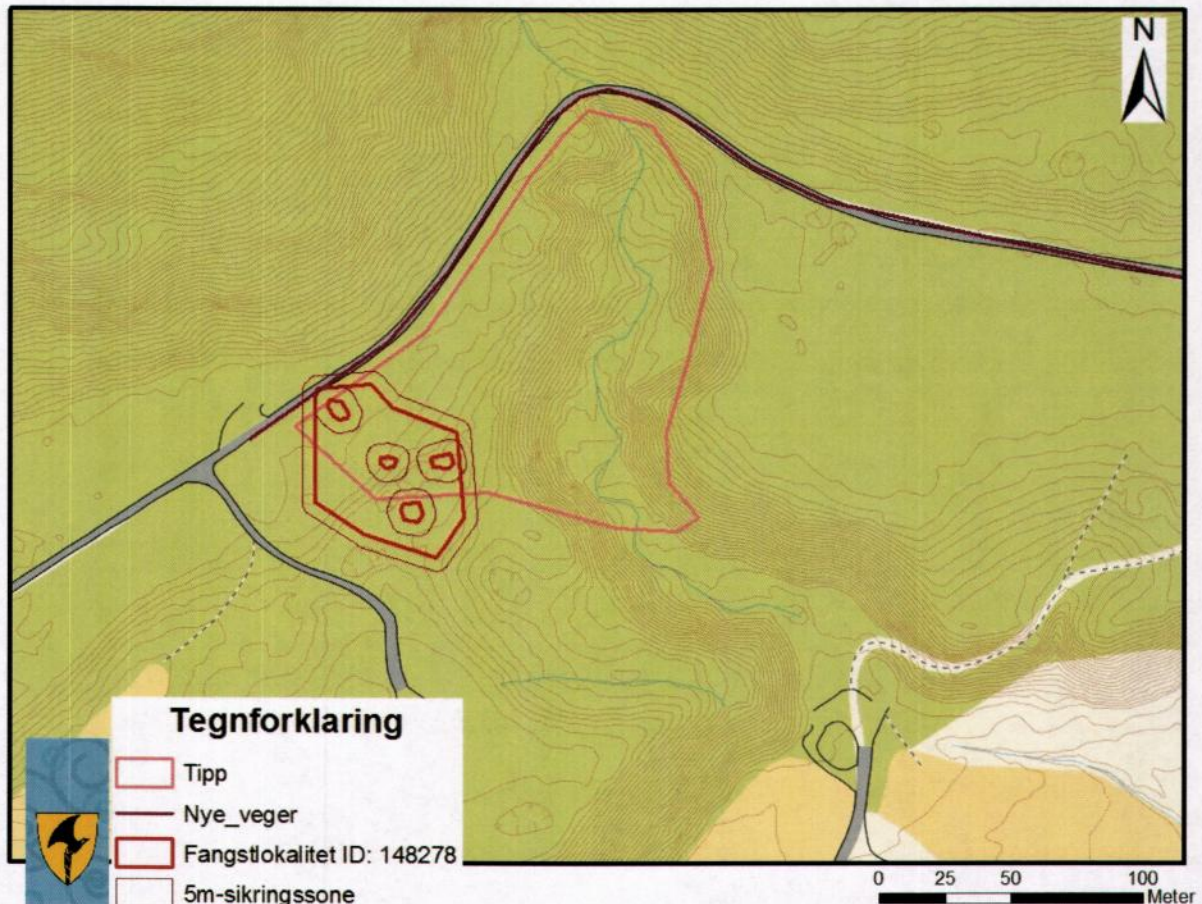

Bilde 20 – Tippområdet Brekka 2, nordlig kant

Tippområdet Brekka 3 består av et svært kupert området rundt en bekk som fører fra den eksisterende skogsvei ned til europavei 134, som ligger i østlig halvdel av området.

Den vestlige halvdel er preget av to langstrakte flater med mindre enn 1 meter høydeforskjell. Begge flater strekker seg omtrent nordøst-sørvest gående retning og blir avgrenset av en bratt helning mot sørøst. På flatene ble fire fangstgroper registrert hvorav tre ligger direkte innenfor tippområdet Brekka 3 (se kart 11). Slike kulturminner er av førreformatorisk alder og dermed automatisk fredet. Slike kulturminner har i tillegg en sikringssone på minst 5 meter som ble gjort synlig på kart 11. Ettersom den fjerde fangstgropen ligger under fem meter fra tippområdets avgrensning, blir også denne berørt av tiltaket.

Gropene ble målt inn med C-POS og lagt til kulturminnedatabasen Askeladden med ID: 148278.

Kart 11 – Detaljkart tippområdet Brekka 3 med fangstlokalitet ID: 148278

Tre av gropene er svært tydelig i terrenget, både på grunn av sin størrelse og sin dybde. Disse er mellom 5 og 7 meter i diameter, og mellom 70 og 90 cm dyp (se bilde 21 og 22). Den fjerde gropen er mindre i størrelsen (4 meter i diameter) og mindre dyp slik at den virker mer tilgrodd enn de restlige tre gropene. Det antas at disse kulturminner er vitne etter fortidig elgjakt.

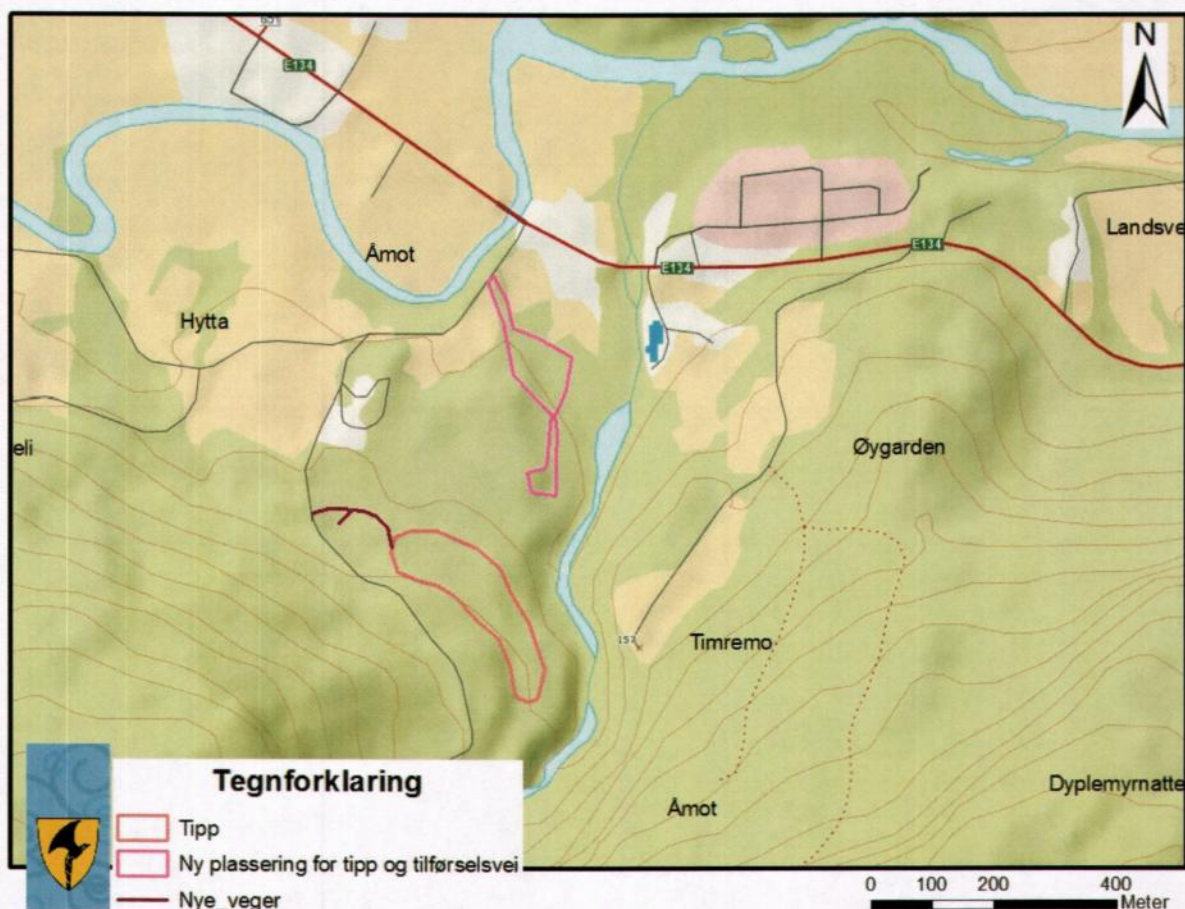
Bilde 21 – Fangstgrop 1, ID: 148278-1

Bilde 22 – Fangstgrop 4, ID: 148278-4

Område 6

Området 6 omfatter et tippområde med tilførselsvei (se kart 12). Etter informasjon fra Skagerak Energi AS skal plassering til tippen endres. Det ble derfor foretatt en overflaterregistrering på begge flatene. Ny plassering for tippområdet og tilførselsvei ble tilføyd med omtrentlig størrelse.

Kart 12 – Området 6 med tippområdet med opprinnelig og ny plassering

Opprinnelig tippområdet fremstår som småkupert blandet skog med noen enkelte flate bergrygger. En del av området preges av fuktige områder og våtmark og flere bekker og mindre stående vann ligger i området (se bilde 23). Det nye området for tipp ligger i tettere skogsvegetasjon og kjennetegnes av steinete terreng med mye rasmasse. I sørkanten av området ligger et langt steingjerde som er kjent (se bilde 24). Skagerak Energi AS informerer at dette skal ivaretas best mulig.

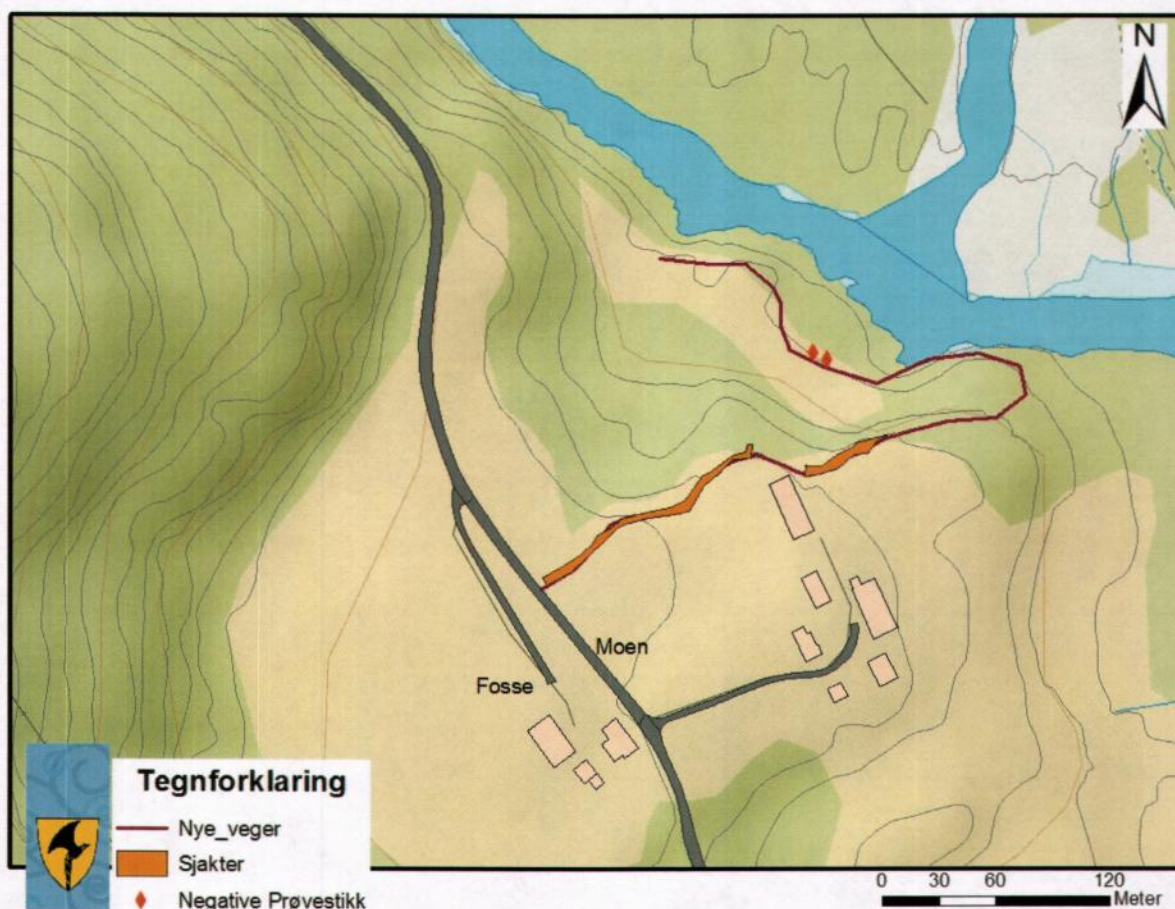
Bilde 23 – Opprinnelig plassering til tippområdet

Bilde 24 – Ny tippområdet

Område7

Området 7 omfatter en planlagt vei for utløp til elven Heddøla (se kart 13).

Ettersom veiens plassering passerer dyrket mark ble det ansett som nødvendig med maskinell overflateavdekking i denne delen. Det ble derfor lagt to sjakter i planområdet. Maskinfører var Torgeir Hagen.

Sjaktene har en bredde på 3 meter og en dybde mellom 20 og 55 centimeter. Undergrunnen fremstår som stort sett lysebrun til beige, fin sand med innslag av flere store gruslinsler med mye stein (se bilde 25 og 26). Det ble ikke gjort funn.

Bilde 25 – Fin, lys sandbunn i sjakt

Bilde 26 – Gruslinse i sjakt

Restlige traseen til planlagt vei ble undersøkt ved hjelp av visuell overflateregistrering. Det ble i tillegg utført to prøvestikk ved en flate som ble ansett som potensielt for funn fra steinalder. Området her er stort sett småkupert med helning mot elven. Vegetasjon består av blandet skog med mye gress og småbusker (se bilde 27). Det ble ikke gjort funn.

Bilde 27 – Området for planlagt veitrase

Undersøkelsen

Undersøkelsen ble utført av Ulrike Töpfer. Maskinfører ved maskinell sjakting var Torgeir Hagen.

Det ble registrert et automatisk fredet kulturminne i form av en fangstlokalitet (ID 148278).

Lokaliteten består av fire fangstgroper.

Videre ble to kulturminner fra nyere tid registrert som ikke er fredet.

AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER

Lokalitet 148278 består av fire fangstgroper. Disse ligger innenfor tippområdet Brekka 3. Terrenget fremstår som to langstrakte flater med nærmere nordvest til sørøst gående retning og med under en meter høydeforskjell. Flatene blir avgrenset av en bratt helning mot vest.

Grop ID: 148278-1 er en nærmere avlang grop med nordvest-sørøst retning. Ytre mål er 5,9x5,6m. Dens indre form og mål er vanskelig å avgjøre ettersom det ligger flere kvister og grener i gropen. Dens dybde er mellom 70 og 80cm, og vollen er synlig i nord og sør. I sørvestkanten er et moderne jaktsete plassert. I tillegg vokser et tre i nordkanten. Gropen ligger direkte ved skogsveien.

Bilde 28 - Grop ID: 148278-1

Grop ID: 148278-2 er en mindre tydelig grop som skiller seg fra de andre tre gropene. Gropen virker svært tilgrodd slik at indre mål og bunnform er vanskelig å avgjøre. Dens ytre mål er omtrent 4,4x3,9m og den er opptil 20cm dypt. En kan se antydning til voll i sørvest og vestkanten. Jaktsete som er plassert rett ved grop 1 ligger omtrent 12 meter lenger sørøst. Det virker som det er stein i bunn.

Bilde 29 – Grop ID: 148278-2

Grop ID: 148278-3 er en avlang og tydelig grop. Den har en tilnærmet nordvest-sørøst gående retning. Dens ytre mål er 7,4x6,3 meter med en dybde på 90 cm. Flere sider virker inrast, slik at dens indre form og mål er vanskelig å avgjøre. Voll er synlig i nord og vest. Det er stein både i vegg og bunn.

Bilde 30 – Grop ID: 148278-3

Grop ID: 148278-4 er en tydelig stor grop, med en tilnærmet rektangulær bunnform. Ytre mål er 6x5,4m, mens indre mål er 2x0,8m. Dybde i midten av gropen er omtrent 90 cm. Sørsiden av grop virker innrast, ellers er sidene svært bratt. Det er vanskelig å se vollene. Gropen ligger utenfor planområdet for tippområdet Brekka 3, mens den 5m brede sikringssonen til dette kulturminne blir berørt av tiltaket.

Bilde 31 – Grop ID: 148278-4

Fangstanlegg som disse ligger ofte ved trekkveier til dyr og består typisk av flere fangstgroper (også kalt fangstgraver). Fangstgroper deles i to typer: jordgravde og steinmurte (Stenvik 2005). Ettersom ingen av gropene ble undersøkt under torvoverflaten, er det vanskelig å si hvilken type ID:148278 tilhører. Men ettersom både grop 2 og 3 har stein i bunn, kan det antas at disse er steinmurte. Fangstgropene ble vanligvis lagd av en slik størrelse og dybde at hele dyret ikke kunne komme seg opp. På grunn av grop 1, 3 og 4 antas det derfor at dette fangstanlegget ble brukt for elgjakt. Alder til slike kulturminner er vanskelig å anslå ettersom disse ble brukt fra steinalder og opp til middelalder.

NYERE TIDS KULTURMINNER

Lokalitet 148285 består av et steingjerde samt flere rydningsrøyser. Det ble valgt å måle disse kulturminner inn med håndholdt GPS og legge disse i kulturminnedatabasen Askeladden. Dette begrunnes med den allerede kjente hustuften (ID: 13967) som ligger i planområdet og som er plassert 70m lengre øst fra enkeltminnene i lokaliteten. Det antas at begge lokaliteter utgjør en husmannsplass.

Lokalitet 148286 består av en hustuft med tre godt synlige og tørrmurte vegger i tillegg til et steingjeredesystem.

Begge lokalitetene er ikke fredet.

Konklusjon

Planområdet ble undersøkt ved hjelp av overflaterregistrering. I tillegg ble deler av planområdet undersøkt ved hjelp av prøvestikking og maskinell sjakting.

Det ble registrert ett automatisk fredet kulturminne (ID: 148278) i form av et fangstanlegg bestående av fire fangstgroper. Videre ble to kulturminner av nyere tids dato registrert som ikke er fredet.

Fangstanlegget (ID: 148278) består av fire fangstgroper som er av forskjellig størrelse og utforming. Tre groper er av betydelig størrelse og dybde. Selv om det virker at veggene på disse er rast inn, ser det ut som gropene er i god tilstand og uforstyrret. Unntaket er grop ID: 148278-1, hvor et jaktsete er plassert i nordvestlig voll. Videre er den fjerde grop av betydelig mindre størrelse og dybde. Det er mulig at gropen opprinnelig skilte seg fra de restlige tre gropene, men det antas at gropen er skadet og for eksempel fylt med avfall.

Fangstgrop 148278-4 har en tydelig rektangulær bunnform og skiller seg dermed fra de restlige gropene i lokaliteten. Bunnformen kan antyde at rester etter sparkekaske kan være igjen.

Det finnes omtrent 60 fangstanlegg i Telemark, derav flesteparten i Tinn kommune. Plasseringen til ID: 148278 i et relativt lavtliggende terreng gjør at den er verdifullt. I tillegg er ingen slike fangstanlegg registrert i Hjartdal kommune hittil.

SKIEN 24.10.2011

.....
Ulrike Töpfer - Feltleder

Vedlegg:

Tabell 1 - Prøvestikk

Delområde/ Prøvestikknr	Dybde	Beskrivelse
4 – flate 1 ved tipp/1	55	5-8cm torv, så brun fuktig sand i noen cm. deretter brun til rødbrun løs sand. mer grusaktig og fuktig etter 50cm dybde.
4 – flate 1 ved tipp/2	70	Lik prøvestikk 1, gravde lengre ned i mer grusaktig lag, som er omtrent 8cm tykk, så leireaktig tung sandmasser
4 – flate 1 ved tipp/3	45	Lik prøvestikk 2
4 – flate 1 ved tipp/4	50	Lik prøvestikk 2
4 – flate 1 ved tipp/5	30	Ble satt for å se massene til forskjell for flate lengre vest. svært fuktig, vanskelig å sålde
4 – flate 2 ved tipp/6	15	Etter torv 1-2cm svart masser med kullbiter blandet i. deretter mye stein litt grå løs sand noen cm. så leire
4 – flate 2 ved tipp/7	20	Lik prøvestikk 6
4 – flate 2 ved tipp /8	10	Lik prøvestikk 6
4 – trase for ny vei/9	40	Løs torv, så mørkebrun sandjord med innslag av flere stein. Etter 10 cm brun til rødbrun sand med mye stein, etter 25 cm ganske grusaktig
4 – trase for ny vei/10	20	4 cm torv, så grå til svart sand, så stor stein
4 – trase for ny vei/11	40	5 cm torv, så rødbrun sandjord med innslag av flere småstein, lengst nede ganske grusaktig
4 – trase for ny vei/12	55	Etter 5 cm torv omtrent 10 cm mørkbrun komapkt sand, fuktig og tung. Deretter brun til rødbrun kompakt sandjord, noen enkelte stein
7/13	45	Etter tunn torv 15-20 cm brun litt kompakt sandjord, deretter brun til rødbrun meir kompakt sandjord, litt leireaktig, ingen stein.
7/14	45	Lik prøvestikk 13